

INSTITUTIONEN FÖR HUMANIORA,
UTBILDNINGSG- OCH SAMHÄLLSVETENSKAP

Kunskapsstaden Malmö

*En ideologianalys av nyliberalismens inflytande i
kunskapsstaden Malmö*

Författare: Hannah Abrahamsson och Emma Söderfeldt

Handledare: Marcel Mangold

Seminariedatum: 2020-08-20

Statskunskap kandidat

Självständigt arbete 15 hp

Abstract

The study aims to analyze the City of Malmö's vision of a city of knowledge and the extent to which neoliberalism is in the transformation, from a classic industrial city to an information society. The Western Harbor and Hyllie projects seem to be potential areas to be developed in Malmö to achieve its so-called city of knowledge. This essay comes through a content analysis and idea analysis of the empirical material, analyzed based on four dimensions that characterize the neoliberal ideology. The study's theoretical starting points are based on Jan Hylén's theory of "dimensions" and are useful for identifying and analyzing ideologies. The chosen dimensions that are categorized are, the ideology's human view, social theory, economic ideals and view of morality. The results showed that there is a strong neoliberal influence in the planning of the city of knowledge Malmö. The dimensions are expressed in the planning of both Västra hamnen and Hyllie.

keywords: The city of knowledge, ideology, neoliberalism.

Innehållsförteckning

1. Introduktion	1
1.1 Syfte och frågeställning	2
1.2 Avgränsning- Malmö som fall	2
1.3 Disposition	3
2.0 Bakgrund	3
2.1 Från industristad till postindustriellt samhälle	4
2.2 Malmö - mot ett postindustriellt samhälle	5
2.3 Vad är en kunskapsstad?	7
3. Tidigare forskning	8
3.1 Den kreativa klassen	8
3.2 En "riktig" Kunskapsstad	10
4. Politisk ideologi- nyliberalism	10
4.1 Ideologi	11
4.2 Den nyliberalistiska ideologin	11
4.3 Tabell 1: Den nyliberalistiska ideologins påståenden och värderingar.	13
4.4 Nyliberala dimensioner	13
4.4.1 Människosyn	14
4.4.2 Samhällsteori	14
4.4.3 Ekonomiska ideal	14
5. Metod	15
5.1 Kvalitativ fallstudiedesign	15
5.2 Innehållsanalys	16
5.2.1 Beskrivande Idéanalys	17
5.2.2 Dimensioner	18
5.3 Operationalisering av dimensioner	19
5.4 Översiktsplan som empiriskt material - Malmö som kunskapsstad	19
5.5 Källkritik	20
5.6 Reliabilitet och validitet	20
6. Empiri	22
6.1 Översiktsplan Malmö 2000	22
6.2 Malmö som kunskapsstad	23
6.3 Den kreativa klassen i kunskapsstaden	24
6.4 Visionsbild för Västra hamnen	25
6.5 Visionsbild för Hyllie	25
7. Resultat och Analys	27

7.1 Tabell 1: Den nyliberalistiska ideologins påståenden och värderingar.	27
7.2 Västra hamnen - Människosyn	27
7.3 Västra hamnen - Samhällsteori	29
7.4 Västra hamnen - Ekonomiska idéer	30
7.5 Hyllie - Människosyn	32
7.6 Hyllie - Samhällsteori	33
7.7 Hyllie - Ekonomiska idéer	34
8. Diskussion och slutsats	36
9. Vidare forskning	37
Källförteckning	39
Litteratur	39
Elektroniska källor	43
Bilagor	45
Bilaga 1	45
Bilaga 2	45

1. Introduktion

Reformer och förändringar har genomförts i planeringen av Malmö stad med en visionen om att bli en kunskapsstad. I mitten av 1900-talet upprättades idén om kunskapsstaden i samband med att Malmö stad ställdes inför ett kraftigt finansiellt underskott, på grund av avindustrialisering och en förändrad politisk situation. Att utvecklas som stad och skapa ekonomisk tillväxt förekom inte längre på statlig nivå, utan konkurrens bland städer och regioner blev allt mer påtagligt. Malmö stad var under den här tiden i behov av en ny politisk reform för att återskapa en stabil ekonomi, vilket resulterade i en ny stadspolitik med nya riktlinjer. Den nya stadspolitiken för Malmö stad skulle skapa tillväxt och förhoppningsvis få bukt med stadens finansiella underskott. År 1995 bedrev Malmö kommun en ny stadspolitik, vilket resulterade i en översiktsplanen "Malmö 2000". Översiktsplanen lade grunden för Malmö stads utveckling med riktlinjer om att gå från en klassisk industristad till en konkurrenskraftig och attraktiv "Kunskapsstad" under postindustrialismens nya era (Dannestam 2009 s.109-111).

Genom att vitalisera stadsdelarna Västra hamnen och Hyllie menar Malmö kommun i samtid att de kan uppnå den ideella kunskapsstaden (Malmö stad 2008, s 35). Hur kommunen planerar för att uppnå den ideella kunskapsstaden samt vilka politiska ideer som ligger bakom utformningen av staden är dock diffust. Således är idén bakom studien att analysera och undersöka på om, och i så fall på vilket sätt nyliberalismen varit framträdande i planeringen. Att studera nyliberalismens innebörd och riktlinjer inom planeringen skapar en förståelse för vad som utformar denna typ av planeringsideal, mot en kunskapsstad.

Stadsplaneringen har enligt Sager påverkats i och med ett allt större inflytande av nyliberalismens ideér, både politiskt och ekonomiskt. Sager menar att den omstrukturering som skett inom den offentliga sektorn kan förstås genom nyliberalism. Å ena sidan kan den nyliberala syrningsideologin bidra med kortsiktig ekonomisk tillväxt och god påverkan på social och kulturell miljö, å andra sidan med långsiktiga brister i de sociala och demokratiska värdena. Att politiska incitament används inom stadsplaneringen visar att det finns en direkt koppling mellan det politiska besluten och utvecklingen av städer. Med utgångspunkt i Jan

Hyléns teori om ideologins dimensioner kan studien bringa en djupare förståelse för nyliberalismens idéer (Sager 2011, s 147).

1.1 Syfte och frågeställning

Studien syftar till att undersöka Malmö stads vision mot en kunskapsstad i synergi med den nyliberala ideologin. I vilken utsträckning går det att identifiera drag av nyliberalismen i stadsplaneringen, samt vilka praktiska lösningar bedrivs i Västra hamnen och Hyllie mot en kunskapsstad. Analysen har en bakgrund i det postindustriella informationssamhället och grundar sig på den historiska nyliberala ideologin som senare kommer att appliceras på den planering som Malmö stad bedriver.

Frågeställning:

- Hur vill Malmö stad utforma och planera för de kommande projekten Västra hamnen och Hyllie?
- I vilken utsträckning kan vi identifiera nyliberalismen i ovanstående projekt utifrån ideologins dimensioner; människosyn, samhällsteori och ekonomiska ideal?

1.2 Avgränsning- Malmö som fall

Städer och regioner har fått en allt större betydelse vad gäller konkurrens och turistattraktivitet. Malmö stad har sedan 1900-talet utvecklats och utmärker sig i sin transformation från en industristad, i förhållande till andra städer. Varumärket har stärkts betydligt och staden har blivit attraktiv nationellt, likaså internationellt. Malmö stads historiska utveckling och vision om en kunskapsstad är fascinerande, vilket är en anledning till valet av uppsatsämne och områdesavgränsning. För att vidare avgränsa studien kommer således analysen behandla karaktäristiska områden i staden som anses vara potentiella byggstenar och praktiska lösningar för den utopiska kunskapsstaden. Med Malmö stads översiktsplan som underlag har vi valt att studera projekten Västra hamnen och Hyllie som praktiska exempel. Projekten har potential för utveckling vad gäller både förutsättningar och möjligheter. I stora drag handlar det om att kommunen vill skapa en konkurrenskraftig och innovativ stad med fokus på kunskap. Att avgränsa sig till två utvecklingsområden kan i

någon mån skapa en djupare förståelse för utformningen av områdena och nyliberalismens inflytande i planeringen.

1.3 Disposition

Inledningsvis lyfter studien upp bakomliggande orsaker till Malmö stads stadsomvandling, från industristad till kunskapsstad för att ge läsaren en förståelse för stadens tidigare historia och identitet. Vidare mynnar studien ut i en bakgrund som grundar sig på Daniel Bells teori om städers utveckling mot ett postindustriellt samhälle. I detta kapitel redogör Bell för Malmö stads transformation från en klassisk industristad till en innovativ och attraktiv kunskapsstad i ett postindustriellt informationssamhälle. Under tidigare forskning bekantar vi oss med hur olika forskare behandlar ämnet kunskapsstad samt den kreativa klassens betydelse för ekonomiskt tillväxt. Nästkommande avsnitt redogör för studiens teoretiska ramverk som grundar sig på den nyliberala ideologin, som består av tre dimensioner (människosyn, samhällsteori och ekonomiska ideal). De tre dimensionerna förklaras tydligt i metodkapitlet och utgår från Jan Hylens teori om dimensioner som innehålls- och ideologisk analys i empiriskt material. Metoden innehåller även en metoddiskussion kring valen av studieobjekt (Västra hamnen och Hyllie) samt en argumentation av de empiriska materialet. Metodkapitlet följs av det empiriska materialet och består av översiktsplanen "Malmö 2000", kunskapsstaden och den kreativa klassens invånare, men även visionen som ligger bakom planeringen mot en Kunskapsstad. I resultatet analyseras de utvalda dimensionerna och tydliggör sambandet mellan Malmö stads planering och de nyliberala idéerna. Vidare mynnar studien ut i en diskussion och slutsats som sammanställer på vilket sätt den nyliberala ideologin ta sig uttryck i planeringen mot en Kunskapsstad eller inte. I ett avslutande kapitel framförs en kort reflektion kring möjligheten om vidare forskning inom ämnet.

2.0 Bakgrund

Detta kapitel behandlar Malmö stads historia från en klassisk industristad till ett modernt och initiativrikt postindustriellt samhälle. Kapitlet ger en överblick för diverse historiska händelser som präglat och varit avgörande för Malmö stads utveckling under åren.

Således beskrivs även innebörden och syftet av en så kallad kunskapsstad. Detta för att

skapa en förståelse för hur utvecklingen sett ut för Malmö stad men framförallt hur idén om kunskapsstaden växt fram.

2.1 Från industristad till postindustriellt samhälle

Begreppet postindustrialism uppkom i samband med kraftiga samhällsförändringar som inträffade i USA under efterkrigstiden. Sociologen och professorn Daniel Bell fick ett stort genomslag med sina idéer kring samhället som ersatte industrialismen och det välkända industrisamhället. Under 1970-talet framförde Bell sina tankar om postindustrialismen som var den efterföljande samhällsförändringen. Bell påstod att den i stora drag handlade om omställningar i den sociala komponenten av samhället. Sociologen baserade sina tankar på tre skilda kategorier, social struktur, kultur samt statliga organisationer. I boken "The coming of postindustrial society" från år 1976 belyser Bell framförallt en förändring av människors ekonomi, yrke och inkomstkälla som en tydlig omställning mot det postindustriella samhället. Denna samhällsutveckling kännetecknas i någon mån av ett informationssamhälle, där information utvecklades till en handelsvara. Ny datateknik samt kommunikation över stora avstånd är även en bakomliggande orsak till framväxten av informationssamhället (Bell 1974 s.12).

För vedertagna industrisamhällen blev samhällsutvecklingen mer påtaglig än för andra. Konkurrens om kapital blev allt mer påtaglig städer emellan. Den ökade globaliseringen och nyliberala ekonomin med större fokus på ekonomiskt tillväxt blev en del av förändringen mot ett postindustriellt samhälle (Harvey 2011 s.117-118). Nedmontering av industrier, en ökad kapitalism samt en världsomfattande integrering av olika verksamheter och företag, gav upphov till en global kamp mellan både städer och kommuner. Kampen handlar i stora drag om att överleva i en påfrestande kapitalistisk värld. Sverige kunde urskilja den omfattande samhällsförändringen genom en ökad konkurrens mellan städer. Att betona en stads identitet var av stor betydelse i dessa sammanhang, liksom dess lokala tillgångar som exempelvis stadens unika byggnadskonst- och historia (Dannestam 2009 s.109).

Tove Dannestam benämner, som tidigare antytt städernas identitet som ett allt mer påtagligt element. Dannestams idéer har fått ett ökat inflytande i det postmoderna samhället där konkurrensen mellan städer är allt mer ansenlig. Även konkurrenskraft har fått en större

betydelse då de postmoderna städerna tampas om medborgare, investerare och bolag på en kapitalistisk och global marknad. I och med denna samhällsutveckling arbetar svenska städer med sitt territorium likt ett varumärke. Staden introduceras som ett varumärke utifrån företagets koncept om marknadsföringsprinciper. Fenomenet går bland annat under namnet *City branding* (Dannestam 2009 s.109).

2.2 Malmö - mot ett postindustriellt samhälle

Under medeltiden var Malmö en liten by tillhörande det danska herraväldet, i anslutning till Öresund. Redan på 1400-talet utsågs Köpenhamn till Danmarks huvudstad och Malmö växte snabbt, från en by till ett betydelsefullt handelscentrum i den omtalade öresundsregionen. Malmös tillsynes ljusa framtid varade fram till 1600-talet då stadens status förändrades och Malmö blev en del av den svenska nationen. I och med det förändrade läget blev Öresund inte längre en förankring mellan Sverige och Danmark, utan mer likt en gräns, rikena emellan (Tyke Tykesson & Björn Magnusson Staaf m.fl. 2009, s 182-188).

Under 1700-talet inträffade en europeisk revolution som drabbade landsbygden i form av en ökad produktivitet inom jordbruket. Utfallet av den ökade effektiviteten i jordbruket blev att fler människor i Europa kunde livnära sig på de exporterade varorna från jordbruket. Malmö, likt många andra städer i Europa under den här tiden uppmärksammade fördelarna med denna process och gick från handelsstad till industristad. Året var 1775 när Frans Suell visade Malmö vägen mot en industristad och en ansenlig hamn skulle snart anläggas i anslutning till centrum. På slutet av 1700-talet installerades de första industrierna i staden och allt fler invånare som var bosatta på landsbygden sökte sig till städerna för att arbeta på industrierna. Den industriella utvecklingen tog fart och fler industrier öppnade upp med högre krav på tillgångar. Malmö importerade stenkol från Storbritannien i brist på lokala energikällor och allt fler bostäder anlades intill industrierna på grund av ökat behov av personal (Lisberg Jensen & Ouis s.21-22).

Malmös framgång som industristad tog fart på 1850-talet och då med framförallt textilindustrin i spetsen. Under sekel beräknades Malmö inneha ca 55 000 invånare och blev Sveriges tredje största stad under den här tiden. Framgången fortsätter och under 1900-talet

speglades ett framgångsrikt-, socialistiskt Malmö med en gynnsam ekonomisk situation, där tillväxt och en tilltagande industri var ett faktum (Lisberg Jensen & Ouis s.21-22).

Tiden efter andra världskriget ses som Malmös glansdagar vad gäller industriutvecklingen. Malmö stad kom till rätta med den påtagliga arbetsbristen och under den här tiden importerades arbetskraft och allt fler kvinnor fick möjligheten till fast jobb på industrierna. Staden fortsatte sin utveckling mot nya höjder och på 1960-talet var industrierna i Malmö den i särklass största arbetsgivaren, känd över nationsgränser. Glansdagarna fortsatte fram till 1970-talet när industrier tvingades lägga ner och invånare förlorade sina arbeten. Ekonomin som vilade på industrier fick som följd för invånarna att anpassa sig till ett nytt skede av den postindustriella framväxten, det så kallade tjänstesamhället (Gregory & Johnston 2009, s 565). Nedläggningen medförde även en påtaglig demografisk förändring i Malmö och höginkomsttagare flyttade snart till villaområden utanför staden och en enorm flyktinginvandring blev påtaglig. Den arbetsmarknad som stadens invånare hade tillmötes var allt annat än tilltalande. En ekonomisk kris på 1990-talet satte sina spår där främlingsfientlighet och segregation blev ett faktum. En uppfattning om “dem” och “vi” formades och försvårade för nyanlända att ta sig an den redan mödosamma arbetsmarknaden (ibid).

Om inte vore nog ställdes staden år 1994 inför ett ekonomiskt underskott på miljarder kronor i förfogande. Orsaken till detta nederlag grundades i avindustrialisering, förändrad politisk situation och befolkningsstruktur. För att komma till rätta med det finansiella underskottet som Malmö stad stod inför, genomfördes politiska reformer som mynnade ut i en förändringspolitik. Ändamålet med förändringspolitiken var att omvandla den forna industristaden till en kunskapsstad (Mukhtar-Landgren 2005 s.120-121, 126).

Efter den finansiella krisen på mitten av 1990-talet fanns tankar och potential för Malmö stad att utvecklas till en stad med en ny vision och identitet. Den kommunala styrelsen arbetade efter nya riktlinjer och år 1995 gav den kommunala styrelsen en proposition på visionsarbetet “Malmö 2000”. I detta skede väcktes en ny diskurs om ett förändrat Malmö med en vision om att bli “kunskapsstaden Malmö”. Startskottet och betydelsefulla milstolpar för “Malmö 2000”

var bland annat planerna för områdena Västra hamnen och Hyllie (Mukhtar-Landgren 2005 s.120-121, 126).

I och med Malmö stads nytänkande vision framställdes idéer om en kunskap- och upplevelsestad, men även föreställningar om bli den “kreativa staden” (Dannestam 2009 s. 120). Malmö genomgår som andra västerländska städer, en förändring från en industristad till en modern, internationell och initiativrik stad (Thufvesson 2006 s.78)

2.3 Vad är en kunskapsstad?

Begreppet “kunskapsstad” är en ny trend i den moderna stadsplaneringen och omfattar den förändring som skett de senaste 15-20 åren, där ekonomin numera baseras på kunskap istället för råvaror. I dagens kunskapsbaserade samhälle är företag beroende av innovativa lösningar för att skapa ekonomisk tillväxt. Tidigare var företag lokaliserade i anslutning till platser rika på råvaror, vilket inte är av betydelse i samma utsträckning idag. Företag väljer numera att lokalisera sig i anslutning och i relation till kreativa människor. Fokuset för företag och industrier har förändrats med tiden och råvarans betydelse har ersatts av innovation och den kreativa människans inflytande. I och med denna transformation med ett starkare fokus på den kreativa människan har konkurrens mellan städer blivit vanligt förekommande. Konkurrensen handlar om att skapa en kunskapsstad för företag, innovation och kreativa människor att verka i (Malmö stad, s.3-4).

Framgångsrika kunskapsstäder är inte bara en stad för god företagsamhet, utan ska även stimulera den kreativa människans behov och intressen. Detta genom en trivsamt omgivning med attraktiva bostäder och levnadsstandard. Att åstadkomma en plats för den innovativa människan i staden är en prioritet för att skapa en kunskapsstad, likaså en stad med gott företagsklimat. En framgångsrik kunskapsstad främjas av människans utbyte av erfarenheter, lärdom och verkar således positivt för utvecklingen av kunskapsstaden (Malmö Stad, s 3-4).

3. Tidigare forskning

Följande kapitel kommer att behandla forskare som är bekanta med begreppet kunskapsstad och den kreativa klassen. Mangementforskaren Peter Drucker lyfter bland annat upp hur kunskapsrika invånare och kreativitet är ett fundament för stadens utveckling och ekonomiska tillväxt. Därtill presenteras Richard Floridas teori (T3) hur teknologi, talang och tolerans är tre avgörande komponenter för att attrahera den kreativa klassen till staden samt Hans Abrahamssons idéer kring viktiga komponenter vid planering av en kunskapsstad.

3.1 Den kreativa klassen

Mangementforskaren Peter Drucker introducerade redan år 1969 termerna “knowledge economy” och “knowledge society”. I samspel med dessa termer och i boken ”The age of discontinuity” skriver Drucker om hur politik, ekonomi och samhällssystemet står inför en omvandling som resulterar i påtagliga effekter. Med detta syftar han till att gamla industrier kommer att ersättas och allt mer fokus kommer att riktas mot industrier baserade på kunskap. Utbildning och kunskap har under en lång tidsperiod varit nära anknutet till universitetsvärlden och teknologi undervisades det om på arbetsplatsen. Drucker menar att kunskapens roll ersätts av informationen och kunskapen av teknologins funktion. Denna omfattande omvandling resulterar i att utbildning blir allt mer betydelsefull oavsett vilket typ av arbete man söker (Drucker, 1969 s.28-34). Att använda kunskap i de nya industrierna är en central resurs för att på så sätt kunna generera ekonomisk tillväxt. Kunskap får en ny roll och används utanför de akademiska dörrarna. Universiteten får vidare en betydelsefull funktion där de möjliggör för mötet mellan olika typer av kunskap, som sedan ska fungera i de faktiska industrierna (Drucker, 1969 s.332).

Peter Druckers forskning fick ett stort genomslag där han kunde förutspå det som senare skulle ske, “den tvärvetenskapliga evolutionen” som urskiljs och kännetecknar dagens universitet, världen över (Carrillo, 2006:xii). Kunskapsstadsstudier är ett komplicerat studieområde och innehar inga konkreta tillvägagångssätt. En teori inom kunskapsstäder är KBD (knowledge-based development) som går utanför ramarna gällande klassisk forskning

om ekonomisk tillväxt. I stora drag menar KBD att kunskapsstäder inte bara ser till teorier om ekonomisk tillväxt utan också till tillväxt av de sociala värdena i staden (Carrillo, 2006:xii).

Kreativitet har blivit en allt mer betydelsefull del där kreativa verksamheter ska gynna och stimulera den ekonomiska utvecklingen. Utvecklingen av kunskapsstäder och kreativa platser är en stor del av urbaniseringen och har som mål att skapa attraktivitet i staden. Att förse en stad med kunskapsrika invånare och kreativitet är ett fundament för att uppnå en ekonomisk och socialt hållbar stad (Drucker, 1969 s.332).

Professorn och författaren Richard Florida grundade begreppet den kreativa klassen. Den nya samhällsklassen som skulle driva informationssamhället och den ekonomiska tillväxten framåt på en global arena. Florida menar att den kreativa klassen innehar två komponenter (den superkreativa kärnan och kreativa proffs). Den första komponenten består av människor med hög utbildning som exempelvis artister och ingenjörer, medans den andra komponenten utgör specialister i det kunskapsbaserade verksamhetsområdet som exempelvis förvaltning och sjukvård. De båda grupperna inom den kreativa klassen delar samma idé om den optimala livsstilen och kulturen. De grundvärderingar som den kreativa klassens medborgare har skiljer sig från den "traditionella" familjens värderingar. Florida pekar på betydelsen av att samla den kreativa klassen i staden för att på så sätt öka den ekonomiska tillväxten.

Att implementera satsningar på Richard Floridas "3T:n" (teknologi, talang och tolerans) handlar om att attrahera den kreativa klassens medborgare till staden. Floridas idéer har fått ett stort inflytande i Sverige, och då framförallt i Stockholm som uppmäter en hög grad av satsningar på "3T". Florida menar att Sverige är ett resursstarkt land och innehar goda förutsättningar för att ta sig an framtidens utmaningar genom "3T". (Tinagli 2007, s 37-39).

Med detta menar Florida att den kreativa klassens närvaro i staden är en avgörande komponent för ekonomisk tillväxt. Enligt denna teori är Stadsutvecklarens prioritet att attrahera den kreativa klassen till staden (Tinagli 2007, s 37-39).

3.2 En "riktig" Kunskapsstad

I dagens globaliserade samhälle med en påtaglig internationell konkurrens menar forskaren Hans Abrahamsson att kunskapsstaden är en målbild för många städer, som bland annat Sverige. Med högteknologisk industri och ledande forskning vill staden attrahera den kreativa och utbildade befolkningen till staden. I och med ett stort fokus på utvecklingen mot en kunskapsstad finns en risk att den sociala hållbarheten hamnar i skymundan. Övriga samhällsgrupper i staden tillgodoses inte på samma sätt som den kreativa klassen vilket bidrar till en bristande social hållbarhet. En stad eller stadsdel som präglas av ojämlikheter och uteslutande av samhällsgrupper hävdar Abrahamsson kan skapa en stad som inte längre är attraktiv för människor att leva och bo i (Göteborg stad 2017-2019, s 8-10).

Hans Abrahamsson menar att en "riktig" kunskapsstad kräver både spets och bredd för att skapa en hållbar och kreativ stad. Med begreppet spets menar Abrahamsson att staden till stor del fokuserar på den ekonomiska tillväxten som ska bli ett utfall av den kreativa klassens närvaro. Här satsar man på ett samhälle för den kreativa klassen att leva och bo. En effekt av ett stort fokus på detta kan medföra brister i kunskapsstadens bredd som innefattar den sociala hållbarheten. Den "riktiga" kunskapsstaden kräver en stad där människor från olika delar av världen, med olika erfarenheter och kunskaper kan enas och dela med sig (ibid).

Att enbart satsa på spetsen (ekonomisk tillväxt) av kunskapsstaden kan medföra en känsla av främlingsfientlighet med social problematik. Att tillgodose både bredden (social hållbarhet) och spetsen i utvecklingen av en kunskapsstad är en angelägenhet för att forma en framgångsrik och optimal kunskapsstad (Göteborg stad 2017-2019, s 8-10).

4. Politisk ideologi- nyliberalism

Kapitlet redogör för den nyliberala ideologin och ideologins dimensioner. Utifrån en sammanställning av nyliberalismens dimensioner ska vi göra en ideologianalys. Resultatet av ideologianalysen ska jämföras med Malmö stads översiktsplan, för att utläsa i vilken grad vi kan identifiera nyliberalismen.

4.1 Ideologi

Begreppet ideologi är ett par hundra år gammalt och har under denna tid haft relativt samma innebörd. Begreppet är i stora drag en samling idéer och riktlinjer för politiska aktioner. Ideologier används sedan i den politiska praktiken för att uppnå specifika mål och visioner (Larsson, 2007, s 12–13). Det finns många olika förklaringar av ideologiers innebörd och det kan därför vara av betydelse att göra avgränsningar för vilken ideologi, samt vilken förklaring av ideologin som kommer att användas i studien (Boréus & Bergström 2018, s, 134– 135).

4.2 Den nyliberalistiska ideologin

Välfärdspolitiken var på sent 1900-tal det ledande idealet i de västerländska framgångsrika och resursstarka staterna (Boréus 1994, s 44). Under 1970-talet utlöstes en ekonomisk kris i de västerländska staterna där arbetslöshet och inflation var ett faktum. Till följd av krisen fick de nyliberala idéerna ett allt större genomslag som skulle ersätta den Keynesianska ekonomin, med utgångspunkt i facklig styrning och strategi. Den Keynesianska ekonomin kännetecknas likt en stark välfärd med en omfattande statlig inblandning. Den nyliberala globala spridningen tog fart under 1970-1980-talet med Thatchers och Reagans i makten. Spridningen har medfört att den i dag betraktas som en ledande ideologi i den urbana politiken. 1970-talet medförde som tidigare nämnt ett genomslag för de nyliberala idéerna. Konservativa och liberala partier tog snabbt upp idéer om den fria marknaden, avregleringar av välfärden med fokus på att gynna privata aktörer och intressen. Dessa partier såg nyliberala lösningar som en väg mot efterkrigstidens problematik med ekonomiska nedgångar. Den nyliberala ideologin konstaterade det kapitalistiska systemet som en räddning från den ekonomiska- likaså den sociala nedgången som den socialdemokratiska välfärdsstaten medförde (Boréus 1994, s 44-50).

Nyliberalism är ett internationellt fenomen som i en övergripande handlar om att generera vinst i samhället med marknaden som verktyg (Harvey 2011). Man kan utläsa spår av en nyliberal planering och ekonomisk politik, om prioriteringar faller på ekonomisk tillväxt (Sagers 2011). Tesfahuney och ek betraktar nyliberalismen som ett styrmedel med en kapitalistisk utgångspunkt och kan betecknas som postpolitik. Utgångspunkten i postpolitiken

handlar om den enskilda individens ansvar över resurser och tillgångar, samt ett minskat statligt inflytande (Teschfahoney & Ek, 2016, s.19-21).

År 1960 genomgick Sverige en förändring där ekonomisk vinst fick en allt större betydelse i bostadspolitiken och Sverige byggde upp en bostadspolitik baserad på nyliberalt inflytande. Omstruktureringsarna motiverade ekonomisk vinst, marknadsföring och avreglering av bostadsrättssektorn. Nyliberalismen har reformerat och omstrukturerat de tidigare reglerna inom bostadspolitiken som infördes under efterkrigstiden. Nya riktlinjer och föreskrifter har resulterat i att marknaden fått större inflytande och ska fungera som ett verktyg för att minska bostadsbristen (Thörn 2013 s.334). 1980 fick nyliberalismen stort inflytande och genomslag som politiskt verktyg i framförallt storstadskommuner. Foucaults menar att den politik som råder avser skattemedel för att upprätthålla all form av service till stadens invånare. Det nyliberala styrningsidealet vill vidta åtgärder för marknadsprinciper att uppmuntra företag att etablera sig i staden. Detta genom bland annat lägre skatter och andra förmånliga villkor för att åstadkomma en entreprenörbaserad- och kreativ stad (Thörn 2013 s.139-140)

Baeten (2012) menar att nyliberalism är en form av strategi och verktyg, medans andra teoretiker anser att det är en styrningsideologi. Nyliberalismen identifieras med begrepp som exempelvis decentralisering¹, gentrifiering² och nolltolerans³ där vinstdrivande samhällen är ett ideal. Denna filosofi har ett stort fokus på marknaden och dess potential att generera vinst, samt minska statlig inblandning (Thörn 2013 s.334).

I och med den ekonomiska globaliseringen⁴ har nyliberalismen tagit fart och gjort avtryck världen över (Brenner & Theodore 2002). Detta medförde att konkurrensen stöder emellan, i

¹ Fenomenet är världsomfattande och innebär en omstrukturering av statens makt till flera instanser. Genom en sådan organisationsförändring påstår dess funktion utvinna en större klarhet samt blir mer mål och resultatstyrd (Sundberg 2005, s. 147)

² Områden som genom påtaglig förändring (stadsplanering) uppnår en ökad social status. Enligt Ruth Glass (Glass, 2010) betraktas gentrifiering som en förändringsprocess när medelklass invånare bosätter sig i arbetarklassområden och de tidigare bosatta invånarna väljer att flytta ut. Denna utvecklingsgång beskriver glass som en form av bortträngning (Ruth,2010).

³ Begreppet har tillämpats för att motverka olika beteenden genom bestraffning. Nolltolerans grundar sig i att lagöverträdande och acceptabla beteenden skall straffas, för att motarbeta att dessa beteenden inträffar igen (Magor-Blatch, 2011).

⁴ En förändringsprocess som innebär en sammanfogning mellan länder och stater i världen. Begreppet globalisering uppkom i samband med moderniserad kommunikation och lett till ett större samspel mellan ländernas ekonomi, kultur, politik och miljö.

högre grad ägde rum på en global marknad. Saskia Sassen menade att exempelvis informations- finansiella- och serviceföretag fungerade likt aktörer på den globala arenan. På denna arena konkurrerar städer om att attrahera denna typen av företag genom att planera för dem (Stahre 2004:68). I och med att städers framgång mäts i hur människan kan leva, bo, besöka och investera i staden, formades också en konkurrens om turism, bosättningsmöjligheter, levnadsstandard, kulturliv och företagsamhet (Mukhtar-Landgren 2012:107). Den kreativa staden syftar till att bland annat gentrifiera och bevara historiska kännetecken för att skapa en identitet. Med detta vill man locka företag, turister och framförallt den kreativa klassen (Thörn 2013 s.141).

4.3 Tabell 1: Den nyliberalistiska ideologins påståenden och värderingar.

Dimensioner av nyliberalismens ideologi	Nyliberalism
Människosyn	Människan är självständig och det finns en stark tillit till individens egna- ansvar och förnuftigt beslutsfattande.
Samhällsteori	Människan prioriteras i högsta grad främst och är den viktigaste enheten i samhället framför det offentliga.
Ekonomiska ideal	En ide om att privatisering, kapitalism och marknadsfundamentalism ska ersätta statens inflytande om offentligt styrande. Frihet och äganderätt är naturliga utgångspunkter.

Tabell 1 illustrerar för tre av Jan Hylléns dimensioner som kommer ligga till grund för studiens analys. Utifrån den nyliberala ideologin formas korta beskrivningar av vad vardera dimension innebär (utförligare beskrivningar finns nedan).

4.4 Nyliberala dimensioner

Tidigare har en övergripande redogörelse för den nyliberala ideologin gjorts. Nedan kommer vi att presentera och skildra fyra karaktärsdrag i form av åtskillnader som kommer att fungera likt ett analysverktyg vid vidare analys av empiriskt material:

4.4.1 Människosyn

Nyliberalismens mest påtagliga konflikt handlar om det offentliga gentemot individen. Till skillnad från andra ideologier finns en stark uppfattning och strävan mot människans självbestämmanderätt och kontra det offentliga ska människan i högsta möjliga grad agera självständigt (Larsson, 2014, s.143). Adam Smith och John Locke innehar en övertygelse om nyliberalismens idéer, där statens anledning att få finnas till är dess möjlighet att berättiga individens rätt att agera oberoende och självständigt (Larsson, 2014, s 140). Likt andra ideologier är individen den mest väsentliga enheten i samhället. Dimensionen människosyn berör alltså uppfattningen om hur människan agerar i sin natur och dess påverkan på samhället (Larsson, 2014, s.140).

4.4.2 Samhällsteori

Liberalismens grundtanke vad gäller synen på människan handlar om att skapa största möjliga lycka för så många människor som möjligt, vilket inte influerar nyliberalismen på samma sätt. Inom den nyliberalistiska idén finns en annan uppfattning kring denna syn. Att skapa den optimala lyckan för så många människor som möjligt är en omöjlighet på grund av den stora mängd tolkningar och uppfattningar om lyckans betydelse. Nyliberalismen pekar istället på människans rätt till ansvar över sitt eget självförverkligande och att staten ska möjliggöra för individens egna ansvar. Här poängteras människors diverse behov samt dess skilda intressen, värderingar och preferenser (Larsson, 2014, s 141–142).

4.4.3 Ekonomiska ideal

Idéen bakom den keynesianska politiken var att staten skulle ta ansvar och stabilisera ekonomin vid svängningar i konjunktura. När inflationen bröt ut i de industribaserade länderna i väst, gestaltades ett motstånd mot denna strategi och då även den socialliberala politiken. Allt fler kritiker såg inte detta som en “lösning” för att få den västerländska ekonomin på fötter igen. En stark tro på marknadskraften tog fart, statens roll försämrades och den offentliga sektorns inflytande begränsades (Larsson, 2014, s 139–140).

Fredrich Hayek och Milton Friedman är två meriterade nyliberala ekonomer som framförde en stark kritik gällande det offentliga inflytandet i ekonomin (Heywood, 2003). De menade att statens begränsade inflytande och kapitalismens auktoritet skulle forma individens förmåga till självförverkligande (Larsson, 2014, s 141).

Den nyliberala ideologin har format ett motstånd mot statens inblandning för individens självförverkligande där den ekonomiska aspekten ses som en betydelsefull drivkraft. Här pekar nyliberalismen på hur en begränsad ekonomi är en aktion mot att även begränsa människors rätt till självbestämmande. Med detta som grund menar Friedman att statlig inblandning bör minimeras för den enskilda individens bästa (Heywood, 2003).

I relation till Nyliberalismen fanns den ekonomiska globaliseringen som gynnade en internationell spridning av ideologin och som i sin tur hade mer eller mindre inverkan på olika länders politik. Det internationella och globala tankesättet handlade i stor utsträckning om kapitalets förmåga och möjligheter att korsa nationsgränser (Heywood, 2003).

5. Metod

Under metodkapitlet presenteras studiens metod samt en metoddiskussion. Här framgår varför området Malmö stad och projekten Västra hamnen och Hyllie avgränsats i studien samt varför Malmös aktuella översiktsplan är ett adekvat empiriskt material. Här argumenteras även för valet av en kvalitativ innehållsanalys samt idéanalys och varför dessa metoder är mest lämpliga för studien. Avslutningsvis kommer källorna att kritiskt granskas.

5.1 Kvalitativ fallstudiedesign

Vår studie är utformad likt en fallstudie som är en vanlig metod inom det statsvetenskapliga forskningsområdet. En fallstudiedesign handlar om att göra en mer djupgående forskning kring ett särskilt fall (som i vår studie är projekten Västra hamnen och Hyllie i Malmö stad). Syftet med en specifik och genomgående studie är att skapa en förståelse för ett specifikt studieföremål genom att implementera aktuella teorier i fallet (Bryman 2018, s.96).

En traditionell fallstudiedesign innehar två eller fler analyselement i ett gemensamt sammanhang men som utspelar sig vid skilda tidpunkter. (Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, Towns & Wängnerud 2017, s.109). Fallstudien undersöker två olika projekt i Malmö stad (Västra hamnen och Hyllie) samt behandlar politiken och dess innebörd i planeringen. Denna studie belyser och förklarar förändringsprocessen i Malmö stad, i en tidsram från industristad till ett kunskapssamhälle.

5.2 Innehållsanalys

Analysen kräver beskrivningar och tolkningar av olika dokument och innehåll. För att göra tolkningar anpassade för studiens syfte och frågeställning krävs en metod. En kvalitativ analysmetod är passande för att undersöka bilder och ord, men även för att analysera olika dokument (Denscombe 2014 s.344). För studien är dokument och litteratur ett adekvat underlag, där av är den kvalitativa metoden tillämpbar.

Innehållsanalys är en del av den kvalitativa metoden och är användbar vid dokument-och text analys. Här finns det möjlighet att urskilja specifika perspektiv och aspekter i texten, som i detta fall begränsas till nyliberala dimensioner. Genom att analysera den information som finns i texten får forskaren en möjlighet att se textens budskap, läsa mellan raderna, och se på vilka sätt innehållet i texten är uppbyggd och strukturerat. Detta möjliggör för forskaren att se latent budskap i texten. Det är dock av betydelse för forskaren att vara medvetet om att metoden har olika kontextualiseringsnivåer (Denscombe 2014, s.400).

Berit Lundmans och Ulla Graneheim menar att en författare som analyserar en text förutsätter att texten besitter en hel del meningsbärande element, samt att författaren i en viss utsträckning gör tolkningar. De menar att en text alltid existerar i ett sammanhang och att den inte kan utgå sin miljö. Med meningsbärande element analyseras innehållet i de material som ligger till grund för resultatet. Metoden används för att tolka olika budskap, meningsuppbyggnader och avsikter genom ord, meningar samt kontext. Detta kan i sin tur struktureras och byggas upp i det valda materialet (Lundgren & Graneheim Hällgren 2008).

Med innehållsanalysen som verktyg kan vi analysera den information som framkommer i de aktuella dokumenten och på så sätt urskilja bakomliggande betydelser och budskap. I stora

drag har vi tolkat Malmö stads vision och dess översiktsplan för att kunna utläsa den nyliberala ideologins tre dimensioner (människosyn, samhällsteori och ekonomiska ideal). Vi har i ett inledande skede utläst värdeladdade ord i det empiriska materialet som sedan likställts med dimensionerna. Med denna metod kan sambandet mellan det empiriska materialet och det teoretiska ramverket urskiljas. Metoden gör det möjligt att analysera de teoretiska aspekterna i praktiken och i de olika planerna för Västra hamnen och Hyllie.

5.2.1 Beskrivande Idéanalys

Ett analysverktyg fungerar som forskarens hjälpmedel vid analys av material. I och med ett analytiskt verktyg placeras "analytiska glasögon" som forskare analyserar det empiriska materialet genom (Beckman, 2005). Denna studie behandlar specifikt den nyliberala ideologin och idéerna om en nyliberal planering (vilket beskrivs mer i teoriavsnittet).

Studien kommer således grunda sig på en *beskrivande idéanalys* för att besvara uppsatsens syfte och forskningsfrågor. Vi har tagit avstamp i Bergström och Boréus bok "Textens mening och makt" för att genomföra en undersökning av nyliberalismens inflytande i Malmö stads översiktsplan och på så vis studera idéer och ideologins närvaro i det empiriska materialet (Bergström & Boréus, 2006, s 139).

En beskrivande idéanalys gör det möjligt för forskaren att illustrera och beskriva andras tolkningar, beskrivningar eller värderingar. Den beskrivande analysen innebär i sin helhet att tolka texter för att förstå dess innehåll och betydelse, och bedöms rationell vid avläsning av ideologier i ett empiriskt material (Hylén, 1991:18).

Metoden används även för att illustrera beskrivningar om hur något är, något var samt hur något kommer att bli. Likaså gäller beskrivningar av exempelvis andra personer eller ideologiers uttalande som motiv och tillvägagångssätt (Vedung, 2018b, 201). Bäckman menar vidare hur den beskrivande idéanalysen har förmåga att beskriva verkligheten. Även om beskrivningen inte kan skildra varför en händelse eller process inträffat, kan analysmetoden förklara vilket eller vilka fenomen som utgör händelsen (Beckman, 2005, 49-51). Att använda ovanstående analysmetod kan frambringa en förklaring av verklighetsbilden gällande kunskapsstaden och i vilken grad nyliberalismen ligger bakom planeringen. Genom denna

metod finns möjlighet att besvara vår forskningsfråga kring de nyliberala idéerna bakom utformandet av kunskapsstaden, vilket gör den beskrivande idéanalysen till ett effektivt och användbart analysverktyg.

För att göra en idéanalys, mer specifikt en beskrivande idéanalys krävs bestämda mätpunkter. Mätpunkterna tillämpas och väljs ut av forskaren för att "mäta" sambandet eller göra jämförelser mellan punkterna och det empiriska materialet. För att genomföra en sådan analys krävs det att forskaren tydliggör vilka idealtyper eller dimensioner som mätpunkterna består av (Beckman, 2005, 53-54). Idealtyper lämpar sig främst för att jämföra tankekonstruktioner av idéer och ideologier, för att sedan sammanfläta de mest centrala kännetecknena hos diverse förklaringar och påståenden. Dimensioner används istället för att sortera olika påståenden eller olika definitioner av samma antagande (Beckman, 2007:28,25). I studien kommer vi använda oss av dimensioner vilken förklaras tydligare i nästa avsnitt.

5.2.2 Dimensioner

Tom Campbells beskriver hur man kan sortera ut specifika element av en teori i form av dimensioner. Genom att studera och jämföra material genom dessa element kan man i en studie avgöra i vilken grad den närmar sig teorin i olika former. Tanken med denna metod är att sortera ut viktiga områden ur ideologin, för att sedan analysera i vilken grad materialet följer den ideologiska sanningen (Bergström & Boréus, 2006, s 153).

För att utföra en analys kommer vi att tillgodose Jan Hylléns redan framställda dimensioner (människosyn, samhällsteori och ekonomiska ideal). Dimensionen människosyn handlar främst om hur ideologin framställer hurdan människan är i sin natur. Samhällsteorin som statsvetaren Jan Hyllén beskriver, poängterar i stora drag sättet att se på relationen mellan människans behov och statens inblandning. Ekonomiska ideal handlar om vem som ska delges ansvar för ekonomiska beslut, är det individens- staten- eller andra aktörers ansvar? (Bergström & Boréus, 2006, s 154).

I denna studie kommer den nyliberala- idéen och ideologin analyseras och appliceras i Malmö stads översiktsplan med hjälp av de valda dimensionerna som förklaras mer i teoriavsnittet.

5.3 Operationalisering av dimensioner

Eftersom syftet är att klargöra i vilken grad nyliberalismen ges inflytande i planeringen är det endast nödvändigt att undersöka och analysera denna ideologi. Hade syftet för studien istället varit att undersöka i vilken grad olika ideologier gett uttryck planeringen, hade det varit nödvändigt att redovisa och jämföra fler ideologier i studien.

Operationalisering är en viktig utgångspunkt och grund inom den empiriska forskningen. Genom operationalisering kan vi konkretisera och sätta ord på och mäta det som är omätbart. Hur har vi i denna studie omvandlat de abstrakta till något konkret och mätbart?

Operationalisering handlar om att specificera insamlingen av material och information för att sedan möjliggöra för tolkningar. Detta är en viktig del och process i en empirisk undersökning för att skapa en teoretisk grund i studien (Essaiasson, et.al, 2012, s.56-58).

För att möjliggöra för hantering och tolkning av de material som framgår i studien använder vi oss av statsvetaren Jan Hylléns dimensioner som ideologin kan definieras och studeras genom. Efter att det empiriska materialet bearbetats och jämförts med de specifika teoretiska elementen, kan vi på en teoretisk grund och i en empirisk undersökning besvara studiens frågeställningar.

5.4 Översiktsplan som empiriskt material - Malmö som kunskapsstad

I Sverige förekommer ett planmonopol, där kommunerna i högsta grad står för de som byggs inom dess tillhörande territorium. Kommunerna har detaljplaner, översiktsplaner och fördjupade översiktsplaner som verktyg vid exploatering inom kommunerna. Med hjälp av den gällande översiktsplanen (ÖP) kan kommunen vägleda hurdan den fysiska utvecklingen ska ske. Den ska verka som ett underlag för framtida planering och en korrekt antagningsbar ÖP ska omfatta stommen och karaktärsdragen av kommunens framtida planering.

Översiktsplaner innehar ett stort inflytande i dagens kommunala planering och har kapacitet att navigera de svenska kommunernas fysiska utveckling. Makten och inflytandet som en ÖP

besitter, gör det ytterst intressant att studera och applicera på konkreta fall. Studies empiriska material kommer i högsta grad baseras på Malmö stads översiktsplan (Malmö 2000).

5.5 Källkritik

Att inneha objektiva ställningstaganden och på så sätt vara kritisk mot sina egna tolkningar, menar Johannessen och Tufté är av betydelse för att forma ett tillförlitligt resultat. Detta kan vara komplicerat då många studier inom samhällsvetenskap besitter politiska värderingar och omdömen (Johannessen & Tufté 2003 s.18). I studien har vi använt oss av ett större antal författare och forskare som källor för att skildra flera perspektiv och tolkningar av begrepp. Vi som författare har agerat objektivt vilket Johannessen och Tufté beskriver är viktigt för att skapa en berättigad grund för arbetet, trots att en total objektivitet är ouppnåelig. Vid tolkningar av exempelvis nyliberal planering har vi framförallt använt oss av klassiska litterära verk och tolkningar av begreppet för att skapa en gedigen och beprövad tolkning och resultat.

Det empiriska materialet består av en begränsad del av den faktiska verkligheten, i form av *Malmö stads översiktsplan 2000* samt *Malmö som kunskapsstad*. Detta material utgör inget hinder för att utläsa hur de valda teoretiska aspekterna tar sig i uttryck stadens planering av Västra hamnen och Hyllie. Att använda översiktsplanen som källa kan tänkas vara ett tillförlitligt tillvägagångssätt, då det är Malmö kommun som är en såkallad primärkälla till hur staden planeras. Genom att studera översiktsplanen och dess vision om hur stadsdelarna ska utformas, finns möjlighet att identifiera teoretiska drag i kommunens planering.

5.6 Reliabilitet och validitet

Begreppen validitet och reliabilitet tillämpas för att mäta en studies tillförlitlighet. Begreppen har sitt ursprung i den kvantitativa forskningen men har en motsvarighet vid analys av kvalitativa studier. Tillförlitlighet i en kvalitativ studie är fördelat i fyra kriterier som en studie kan uppfylla i olika grad (Bryman, 2011, 352-353):

Trovärdighet: Att handla trovärdigt i en forskningsprocess innebär att vi som författare är väl medvetna om de regler som finns tillskriva oss, men även att vi kan tolka den sociala

realiteten korrekt. Vi har i vår studie analyserat en mängd material för att skapa en bred förståelse för ämnet. Vi har använt oss av trovärdigt material med väl ansedda forskare och författare. På grund av den stora mängd material vi tagit del av under processen har vi skapat väl medvetna och forskningsbaserade tolkningar och antaganden.

överförbarhet: I en kvalitativ forskning studeras ofta en mindre grupp människor med liknande karaktärsdrag. Detta har en tendens att resultera i en studie med utgångspunkt i ett mindre kontext, med utebliven generalisering. Den kvalitativa studiens begränsade kontext och forskningsområde gör det svårt att generalisera i förhållande till andra kontext och miljöer. Den kvalitativa forskningen handlar om en djupgående forskning med omfattande beskrivningar av det begränsade urvalet. I denna typ av studie ska forskaren fokusera på detaljerade beskrivningar i ett begränsat och exklusivt kontext. (Bryman, 2011, s.352, 355). Vi har i studien varit tydliga med upplägget och avsnitt vilket gör det möjligt för läsaren att undfå en bild av forskning- och genomförandeprocessen. Med denna grund kan publiken fortsättningsvis avgöra studiens lämplighet.

Pålitlighet: Genom att författaren redogör för en absolut redovisning av hela forskningsprocessen skapar författaren en pålitlighet i studien. Om studien innehar väl utformade beskrivningar och redogörelser för alla olika faser av studien kan läsaren värdera kvaliteten på uppsatsen. I en kvalitativ forskning finns ingen absolut sanning av verkligheten som studeras, men trots detta är det av betydelse att som författare underbygga för den vägen man valt att gå samt för de val man gör i forskningsprocessen. Detta för att möjliggöra för läsaren att i ett senare skede bedöma forskningen som pålitlig (Bryman, 2011, s.352, 355). Studien innehåller rubriker som väl understödjer forskningen om kunskapsstaden. Den förklarar tidigare forskning, bakgrund samt hur fenomenet uttrycker sig i samhället etc. Teorin grundar sig på den nyliberalistiska ideologin som sedan har illustrerats utifrån påståenden och värderingar anknutna till ideologin. Dessa har strukturerats och kategoriserats upp som underrubriker för att sedan användas som mätpunkter (dimensioner) i analysen. Den valda teorin och dess upplägg har tidigare använts inom statsvetenskapliga studier och utgör därför en större trovärdighet för studiens teoretiska ansats. För att skapa en pålitlighet i de resultat som formats genom studien vilar våra tolkningar och samband på jämförelser mellan ideologiska dimensioner och de empiriska materialet.

Förmågan att styrka och bekräfta: Handlar om att åstadkomma någon form av objektivitet i studien trots att fullkomlig objektivitet är ouppnåeligt. Det handlar om att forskaren i fråga ska handla i “god tro” vilket innebär att individuella värderingar inte påverkat resultatet och slutsatsen i studien (Bryman 2011, s.44-45). Vi har under arbetets gång handlat i “god tro” med en neutral ställning till ämnet. För att behålla den neutrala ställningen till ämnet skall vi vidare i resultat och slutsats resonera och diskutera dimensionernas koppling väl till det empiriska material. Detta för att undvika att sambandet mellan nyliberalismen och planeringen av en kunskapsstad blir oriktig.

6. Empiri

Nedan presenteras det empiriska materialet som vidare kommer studeras utifrån en beskrivande idéanalys. Det empiriska kapitlet redogör för Malmö stads aktuella översiktsplan samt dess vision om kunskapsstaden Malmö. Slutligen presenteras den kreativa klassens betydelse och visionsbilden av projekten Västra hamnen och Hyllie.

6.1 Översiktsplan Malmö 2000

Arbetet med Översiktsplanen “Malmö 2000” påbörjades 1997 och under 1999 presenterades förslaget. Förslaget hänvisades vidare till olika myndigheter, kommuner, föreningar och antogs därefter av den tidigare kommunfullmäktige.

De omfattande målen med översiktsplanen “Malmö 2000” är att individens behov ska tillgodoses i form av bland annat bostäder, parker, affären samt butiker. Tillsammans ska de utgöra mötesplatser för individer att nyttja och ta del av. Det finns ett starkt behov av att utveckla områden för rekreation och infrastruktur på både kommunal- och regional nivå. Dessa perspektiv ska tillsammans framställa och bearbeta fram en hållbar samhällsutveckling med hänsyn till hållbarhet för Malmö kommun (Malmö 2000 s.40-43).

I stadsbyggnadsvisionen för Malmö kommun framställs följande mål och riktlinjer för utveckling: “regionalt centrum, tillväxt och utveckling, kommunikationscentrum, näringslivsstaden, bostadsorten, handelscentrum, kunskapsstaden, kulturstaden, turiststaden, den gröna och den blå staden samt attraktiv stadsmiljö” (Malmö 2000 2001 s.40-43).

Riktlinjerna för utbyggnad som kommunen redogör för i översiktsplanen innehåller underlag för att beakta existerande byggnader men även för framtida exploatering (bebyggande). Det är angeläget att ta Malmö stads identitet och struktur i beaktning och bevara dess karaktär vid exploatering (Malmö 2000 s.40-43).

6.2 Malmö som kunskapsstad

Visionen om “kunskapsstaden” är en påtaglig drivkraft för Malmö stad. Malmö stads vision är att tilltala den kreativa klassens medborgare samt att locka fler originella företag. Detta i förhoppning om att skapa tillväxt och konkurrens på den internationella arenan. En kunskapsstad bygger i hög grad på att forma en plats som möjliggör för sociala relationer och utbyte av kunskap, som i sin tur lämpar- sig samt tilltalar företag och innovativa invånare. Malmö stad belyser bland annat betydelsen av att tillgodose attraktiva arbetsplatser och aktiviteter för verksamheter att nyttja (Malmö stad 2008).

Malmö stad har, som tidigare nämnt genomgått en samhällsförändring från ett industrisamhälle till en kunskapsstad. En etablering av institutioner och en framväxt av nya områden i staden har bidragit med en utveckling mot visionen om en kunskapsstad. För en fortsatt utveckling mot en kunskapsstad är en expansion av högskolor och universitet samt stadsutveckling viktiga utvecklingsområden. Högskolor och Universitet är av betydelse för att skapa ökad interaktion i staden, men även för att forskning och utbildning projicerar Malmö likt en stad med fokus på kunskap och tillväxt. En aktiv stadsutveckling är också av betydelse då en stad med potential för interaktion, utbyte av kunskap och aktiva insatser mot sociala skillnader gynnar utvecklingen mot en kunskapsstad (Malmö stad 2008).

6.3 Den kreativa klassen i kunskapsstaden

Den Amerikanske professorn Richard Florida beskriver den kreativa klassen som en betydelsefull komponent för den västerländska ekonomins överlevnad. Florida menar att det är högst relevant för ett samhälle att attrahera den kreativa klassens medborgare för att uppnå ekonomiskt tillväxt. Ekonomisk utveckling kommer till följd av den kreativa klassens närvaro (Peck 2005 s.740).

Florida diskuterar välkommandet av den kreativa klassen till staden, samt vad de överordnade i staden kan åstadkomma för att attrahera denna typen av invånare (Peck 2005 s.740). Individerna i fråga identifieras främst av den så kallade kreativa människan, där den enskilda personen är i fokus. Den plats eller stad som har bäst potential och möjligheter för självförverkligande kommer därmed tilltala den kreativa klassens intresse (Peck 2005 s.758, Florida 2002 s.269, 273).

Den kreativa klassen går även att identifiera genom att analysera dess förmåga att skapa kontakt och relationer med andra individer. De nätverkar framförallt med likasinnade människor, som i sin tur resulterar i att dessa individer ofta verkar i monologiska grupper. De innehar humankapital men saknar till viss del det sociala kapitalet på grund av dess ensidiga kommunikation. De moderna städerna vill locka den kreativa klassen på grund av den kunskapsindustri som råder i samhället (Peck 2005 s.744, 753, Florida 2002 s.222).

Den kreativa klassen kan benämnas likt en idealtyp och är en grupp människor som har specifika intressen och krav på den omgivning där de tänkt leva och bo. Den kreativa klassen eftersöker framförallt ett stimulerande kulturliv och stort utbud av boende- och arbetsmöjligheter. Florida menar att det framförallt är städerna som ska attrahera den kreativa klassens intressen på grund av dess roll som en drivkraft i de moderna samhället (Florida 2002 s. 225, 249). Florida och Jamie Peck menar att staden verkar likt en underhållingsapparat för den kreativa klassen att "konsumera". Staden är en plats där den kreativa klassen kan tillfredsställa sina behov och intressen utan förpliktelser eller skyldigheter (Florida 2002 s.259, Peck 2005 s.746).

6.4 Visionsbild för Västra hamnen

Visionen om Västra hamnen syftar främst till att rekonstruera ett industriområde till en ny stadsdel. Här ska attraktiva bostäder, företag, service, vatten och parker tillgängliggöras för invånarna. Malmö stad vill skapa en modern stadsdel och eftersträvar ett miljö- och framtidsområde med potential för modern stadsutveckling (Malmö 2000 2001, s.64).

Västra hamnens framväxt och den fysiska utvecklingen drivs av kommunen och privata aktörer. Malmö stad ansvarar för samordningen av området medan ett flertal projekt utförs av privata aktörer och byggherrar (Naturvårdsverket 2008, s.2).

Västra hamnen är ett av flera projekt i Malmö stads översiktsplan "Malmö 2000" som är en del av utvecklingen mot kunskapsstaden. Området ska främja företagsamhet och bevara värdefulla platser och byggnader för att värna om områdets historia och förflutna (Malmö 2000 2001 s.64).

I översiktsplanen finns en vision om att bli den "gröna och blå" staden. Tillgänglighet till vatten föreligger främst vid stränder och kanaler och är karaktäristiskt för området, vilket har stor inverkan vid exploateringen av Västra hamnen. Västra hamnen är ett vattennära område som speglar en stor del av Malmö stads identitet. Västra hamnen är även central belägen stadsdel och har nära anslutning till bland annat Malmö- universitet och stadsbibliotek Malmöhus slott samt det nya kulturhuset (Malmö 2000 2001, s.52).

Närheten till centralstationen, citytunneln samt Gamla staden är också angeläget (Malmö 2000 2001 s.51). Malmö stad belyser i sin översiktsplan hur stadsdelen ska identifieras som en stad för alla. Torg, parker, vatten och stråk ska sammanfoga Västra hamnen och utgöra en plats för allmänheten att rekreera på (Malmö 2000 2001, s.52).

6.5 Visionsbild för Hyllie

Malmö stad beskriver den övergripande visionen för Hyllie likt:

"Med kommunikationen i centrum ska Hyllie vara en drivande kraft för tillväxt och hållbar utveckling av det nya Malmö - en gränsöverskridande och utåtriktad plats med hela världen som arena" (Mer av Malmö, 2019, s.15)

Hyllie är ett område i södra Malmö som ska erbjuda ett grönt och ekologiskt hållbart centrum. Området ska även förses med en varierad struktur där kontraster och variation är ett ideal. Här vill Malmö stad gynna variationen mellan olika tidsepoker med stark koppling till lokala kulturlandskap. Landsbygden med grönytor och den lantliga känslan ska även genomsyra stadsstrukturen i området. Grönområden anses vara värdefulla element i planeringen vilket framställs som ett betydelsefullt och unikt karaktärsdrag för området (Malmö 2019, s.43).

Under planeringsprocessen av Västra hamnen uppkom planer på att upprusta området Hyllie. Tidigare förseddes området till största del av åkermark, en plats för odling som vete, raps och korn. Idag är området stadens största och urbana byggnadsprojekt, försedd med rörelse och en förebild för flera stadsutvecklingsprojekt. Området utsågs vara en potentiell stadsdel för Malmö stads stadsomvandling med förväntningar att generera ekonomisk tillväxt (Malmö 2000 2001, s.45).

Stora satsningar görs i Malmö stad för att skapa en attraktiv bostadsort med “exklusiva bostäder i kustnära lägen” (Malmö 2000 2001, s.45). Det görs stora exploateringar i Hyllieområdet där bland annat Bo01 (bomässa som arrangerades i Västra hamnen i Malmö 2001) är en förebild och ett ideal för en hållbar stadsutveckling i området. Utöver kommunens omfattande roll i planeringen har privata- byggherrar och aktörer en stor inverkan i områdets fysiska utveckling (Malmö 2000 2001, s.45).

Ett motiv till utvecklingen av Hyllie området är utbyggnaden av den omfattande “Hyllie hållplats”, som station för Citytunneln (som har i syfte att sammankoppla Köpenhamn och Malmö). Resande som färdas med Citytunneln ska i det nya centrum (Hyllie) mötas av iögonfallande arkitektur och projekt (Mer av Malmö, 2019, s.18).

Malmö stad vill utveckla en unik och hållbar stadsdel med särskilda kvaliteter med mindre kvarter, rikligt med grönytor, närhet till skola och service präglad av en intim förbindelse. Här skapas en plats där stad möter landsbygd och det stora möter de lilla. Ett område med en internationell karaktär där den regionala aspekten gällande handel och upplevelser är i fokus (Malmö 2019, s.44). Stadsdelen ska vara framtidsinriktad samt präglad av en kreativ karaktär där människor kan mötas och företag ska frodas i en attraktiv Öresundsregion. Området ska vara ekonomiskt socialt och ekologiskt hållbart (Malmö 2019, s.44).

7. Resultat och Analys

I Malmö stad går det att urskilja ett flertal områden som är i behov av en transformation för att motsvara de visioner och förväntningar som redogörs i översiktsplanen. Studien avser att tydliggöra och peka ut förändringar för Västra hamnen och Hyllie, som kan tänkas vara förknippade med den nyliberala ideologin. De utvalda nyliberala dimensionerna i tabellen generaliserar analysen och tydliggör vilka attribut som är igenkännande för Nyliberal planering.

7.1 Tabell 1: Den nyliberalistiska ideologins påståenden och värderingar.

Dimensioner av nyliberalismens ideologi	Nyliberalism
Människosyn	Människan är självständig och det finns en stark tillit till individens egna- ansvar och förnuftigt beslutsfattande.
Samhällsteori	Människan prioriteras i högsta grad främst och är den viktigaste enheten i samhället framför det offentliga.
Ekonomiska ideal	En ide om att privatisering, kapitalism och marknadsfundamentalism ska ersätta statens inflytande om offentligt styrande. Frihet och äganderätt är naturliga utgångspunkter.

7.2 Västra hamnen - Människosyn

Dimensionen människosyn behandlar således uppfattningen om hur människan agerar i sin natur, samt dess roll i samhället. Nyliberalismen innehar likt andra ideologier, föreställningar om människans grundläggande karaktärsdrag, möjligheter och begränsningar i staden. Människosynen i den nyliberalistiska ideologin pekar framförallt på människans egna kapacitet att lyckas och tillfredsställa sina intressen. De anser att statens huvudsakliga uppgift är att skapa möjligheter för människan samt fungera som en övervakande enhet, där medborgare självständigt ska möjliggöra för självförverkligande (Larsson, 2014 s. 143).

I Västra hamnen vill kommunen som tidigare beskrivet i översiktsplanen förse stadsdelen med attraktiva bostäder, näringsliv, spektakulära byggnader och ett framstående kulturliv. Stadsdelen har till avsikt att enligt visionsplanen verka för en modern stadsutveckling i Malmö stad, samtidigt som den har i uppgift att bevara delar av stadens forna kultur (Malmö 2000 2001, s.64).

Den kreativa klassens invånare erhåller en stor mängd kunskap och humankapital och söker sig till staden för att utnyttja den erfarenhet och kunskap som de besitter. Kunskapsstaden kan ses som en plats för självförverkligande då Västra hamnen bland annat vill erbjuda ett brett serviceutbud, ett gott kulturliv samt nära anslutning till universitet och bibliotek. Den nyliberala ideologin driver i allra högsta grad uppfattningen om att skapa möjligheter för självförverkligande och uppfylla individens preferenser. Malmö stad har en vision om att åstadkomma arbeten, attraktiva bostäder i olika former, kultur, bevandrade av kulturella arv och näringsliv för att locka den kreativa klassen. Den kreativa klassens medborgare är individer med starkt humankapital, vilket kommer att avspeglas i stadens framgång. De erhåller universitetsutbildningar, ledarpotential, kulturella ambitioner och kunskaper som andra samhällsgrupper inte har i samma utsträckning. Malmö stads vision om en kunskapsstad kan medföra att den kreativa och självgående individen kommer att vara en tillgång för samhället (Peck 2005 s.744, 753, Florida 2002 s.222).

I Västra hamnen finns även ett stort fokus på kommunikation i form av exempelvis Citytunneln och miljövänlig- och effektiv kommunikation till Malmö stads centrum. Det är inte enbart den effektiva kommunikationen som möjliggör för olika arbetsmöjligheter, utan det ska även finnas utbud av attraktiva verksamheter och kontor i de centrala delarna av området (Malmö 2000 2001, s.51).

Det går att identifiera tendenser av nyliberal samhällsplanering i projektet Västra hamnen. I en nyliberal stadsplanering och i den kreativa staden är som tidigare nämnt identitetsskapande av intresse för att locka den kreativa klassen och företag att etablera sig i området (Thörn 2013 s.141). Miljön kommer att exploateras för att gynna stadens kultur och identitet. Området har en intressant historia, som en vacker stad med arv från olika tidsepoker, från så

tidigt som medeltiden. Universitetsbiblioteket och det nya kulturhuset kommer också vara beläget i Västra hamnen. Bevarandet av stimulerande kulturella strukturer och arv, kan tillsammans med exploaterande av byggnader och kulturinspirerande aktiviteter vara av betydelse för de kreativa klassens bosättning och företagsamhet i området (Malmö 2000 2001, s.64).

I Malmö stads vision skapas platser för den kreativa klassen att röra sig- och tillfredsställa sina behov i. Den nyliberalistiska ideologin poängterar hur man vill möjliggöra för människans behov, vilket man gör i Västra hamnen. Här skapar man möjligheter för framförallt den kreativa klassen med attraktiva bostäder, näringsliv, turism, kultur och platser för kunskapsutbyte. Om detta är målgruppen i planeringen så kan den nyliberala utgångspunkten utgöra begränsningar för andra samhällsgrupper i samhället. Diverse socioekonomiska grupper innehar inte samma human- och ekonomiskt kapital, samt behov att ta del av exempelvis attraktiva bostäder och utnyttja kulturella aktiviteter. Detta kan medföra att de utsatta samhällsgrupperna väljer att ta avstånd från den specifika stadsdelen på grund av segregation och utanförskap. Dessutom har inte dessa invånare samma behov för självförverkligande som den kreativa klassen vad gäller attraktiva bostadsrätter, sysselsättning och behovet av kulturella inslag eller att utnyttja sitt humankapital (ibid).

Vi kan identifiera nyliberalistiska drag i den planering som Malmö bedriver i Västra hamnen. Trots att nyliberala egenskaper går att identifiera i översiktsplanen, är det svårt att veta hur mycket av översiktsplanens riktlinjer som tillämpas i den fysiska planeringen av området. Sammantaget går det att identifiera egenskaper av dimensionen människosyn i visionen och utvecklingen av Västra hamnen.

7.3 Västra hamnen - Samhällsteori

Dimensionen samhällssyn inom den nyliberala ideologin förespråkar individen och individens rätt till självförverkligande. Staten ska ge utrymme för individen att agera självständigt samt tillfredsställa sina behov och intressen. Ideologin uppmärksammar människors olika behov samt dess skilda intressen, värderingar och preferenser som en anledning till eget ansvar och självförverkligande (Larsson, 2014, s.141–142).

Utifrån Västra hamnens vision om attraktiva bostäder, näringsliv och spektakulära byggnader går de att urskilja de som utmärkande intressen hos den kreativa klassen. Den kreativa klassens intressen som stimulerande kulturliv, varierande bostadsformer och ett brett utbud av arbetsmöjligheter kan tolkas likt den att Malmö stad vill attrahera den kreativa klassen till området (Malmö 2000 2001, s. 64). Den kreativa klassens medborgare likt andra samhällsgrupper har specifika krav på området där de tänkt leva och bo. Västra hamnen fångar och tillgodoser en stor del av de krav som ställs av den kreativa klassen vilket kan definiera denna typ av invånare som dess målgrupp. Att uppfylla den optimala lyckan hos olika individer med skilda intressen är som sagt en omöjlighet enligt den nyliberala ideologin (Larsson, 2014, s 141–142). Å ena sidan kan planeringen av Västra hamnen tänkas vara planerad i synergi med den kreativa klassens intressen och behov och på så sätt möjliggöra för den optimala lyckan hos den enskilda samhällsgruppen. Å andra sidan kan optimal lycka för fler samhällsgrupper åstadkommas genom ekonomisk tillväxt, vilket “Malmö 2000” beskriver optimeras genom den kreativa klassens närvaro och bosättning i staden.

En avslutande koppling till teorin är att största möjliga lycka kan uppnås om fler samhällsgrupper uppskattar stadsdelen och kan nyttja den. Trots att ambitionen om en kunskapsstad handlar om att attrahera den kreativa klassen, behöver inte den bakomliggande orsaken till nyliberal planering vara att undantränga övriga medborgare från området.

7.4 Västra hamnen - Ekonomiska idéer

Tidigare stod Malmö stad för största delen av planeringen och som den mest inflytningsrika aktören i utvecklingen i området. Etablering av högskola, lokaliseringen i anslutning till centralstationen, placeringen av bostadsmässan Bo01 och en stor utveckling av verksamheter utgjorde en attraktivitet som man tidigare inte kunde erfara. Nu har även privata aktörer överlåtits rätten för byggande av bland annat bostäder och kommunen för utformandet av allmänna platser (Dannestam 2009 s.146). Trots att privata aktörer nu är en större del av samhällsplaneringen och står för bostadsbyggandet i Västra hamnen, finns det fortfarande en översiktsplan som en grund och riktlinje för den fysiska utvecklingen av området. Kommunen har i högsta grad planmonopol och ligger bakom utvecklingen av översiktsplanen. Inflytandet

av översiktsplan är påtaglig, vilket betyder att den även lägger grunden för framtida exploatering i området (Malmö 2000 2001). I och med att privata aktörer ska förhålla sig till Malmö stads översiktsplan, finns en angelägenhet och motiv att tolka och förstå, att kommunen liksom de privata aktörerna ligger bakom utvecklingen av Västra hamnen. Detta betyder att en nyliberal planering även förs av kommunen, likaså privata aktörer, om så är fallet. Det finns som tidigare nämnt i dimensionen ekonomiska idéer en stark tro på marknadskraften. Dimensionens idé om marknadskraften kan tolkas liksom att ett minskat statligt inflytande möjliggör för individens förmåga till självförverkligande, som i detta fall handlar om att föra över en del av planeringen från statligt territorium till privata aktörer. Detta resonemang och den nyliberalistiska uppfattningen är en stark drivkraft inom ideologin.

Kommuner måste justera och kompromissa med sina intressen vid projekt som ex. Västra hamnen på grund av nationella regelverk och sökande av bidrag för olika projekt, trots kommunens befintliga decentraliserade kraft. Här handlar det om att kommunal mark säljs till privata aktörer för bostadsbyggande i syfte att optimera vinsten (Naturvårdsverket 2008, s.2). Denna typ av företeelse är typisk för den nyliberala planeringsteorin och framförallt dimensionen ekonomiska idéer. Den nyliberalistiska ideologin tar framförallt ställning till marknadsekonomin och att privata företag är grunden för en positiv ekonomisk utveckling. För att marknadsprinciper ska fungera rationellt krävs det att staten spelar en mindre framträdande roll (Heywood, 2003). Marknadsprincipen och att privata verksamheter får en större betydelse återspeglas i planeringen av området Västra hamnen (Holgersen 2014 s.3).

Malmö stad återkommer ett flertal gånger till marknadskraften som en del av översiktsplanen där offentlig makt i planeringen i viss utsträckning ska fördelas till privata aktörer. Även fast det privata aktörernas inflytande inte är dominerande och att Malmö stad fortfarande har planmonopol, menar den nyliberala ideologin att marknadsprincipen får ett större inflytande i statens auktoritet vad gäller utförandet och gestaltningen av Malmö stads utveckling. Nyliberalismens idéer ser de privata aktörernas inflytande i det offentliga som något i grunden positivt, i och med att de kan möjliggöra för människors fria vilja i högre grad. De menar även att marknadsekonominns överlevnad och framgång i någon mån bygger på statens försvagade position och att ekonomin i högsta grad bör influeras av de privata enheterna.

7.5 Hyllie - Människosyn

Den kreativa klassens invånare är en stark drivkraft i planeringen av Hyllie, med bakgrund i Malmö stads översiktsplan. Den kreativa klassen besitter i större utsträckning ett starkare humankapital med särskilda önskemål och behov till skillnad från övriga samhällsgrupper (Malmö 2000 2001, s. 64). Dimensionen människosyn driver i allra högsta grad uppfattningen om att skapa möjligheter för individens självförverkligande och uppfylla individuella preferenser. De nyliberalistiska synsättet pekar på individens utmärkande karaktärsdrag, egenskaper samt möjligheter och begränsningar för självförverkligande i staden (Larsson, 2014, s 140).

Det går att identifiera särdrag av den nyliberala dimensionen i planeringen av området Hyllie, där man skapar möjligheter för den kreativa klassens utveckling och självförverkligande. Utvecklingen av området Hyllie präglas av bland annat spektakulära byggnader, kontorskomplex, attraktiva bostäder och ett utbrett kulturliv. Denna typ av planering och stadsutveckling skapar en stad som väcker intressen hos den kreativa klassens medborgare. Komponenterna och möjligheter som skapas i området möjliggör för den kreativa klassens intressen, behov och därmed bosättning i området. Malmö stad möjliggör för ett fungerande liv och självförverkligande för den kreativa klassen.

Hyllie är ett utvecklingsområde som kommunen menar erhåller potential för en ökad ekonomisk tillväxt. Det är dock inte bara de goda förutsättningarna för ekonomisk tillväxt i området som attraherar den kreativa klassen, utan även möjligheterna för att utveckla och nyttja humankapitalet (Malmö, 2018). Den kreativa klassens närvaro kan ses som en tillgång för Malmö stad ur ett ekonomiskt perspektiv. Den kreativa klassens samhällsgrupp med starkt humankapital, ledarskapspotentialer och kulturella ambitioner kan generera ekonomisk tillväxt. I och med Hyllies attraktiva bostäder, spektakulära byggnader, kulturliv, kontorskomplex och goda kommunikation möjliggör det för den kreativa klassen att självständigt utnyttja stadens tillgångar på egen hand (Malmö 2000 2001).

Dimensionen människosyn går även att identifiera i den planering som Malmö stad bedriver gällande Hyllie. Detta i och med den satsning som Malmö stad gör för att skapa ett väl fungerande och attraktivt liv för den kreativa klassens medborgare. Malmö stad möjliggör för den kreativa människans självförverkligande och uppfyller dess intressen i hög grad. Det är ytterst svårt att avläsa begränsningar för den kreativa klassens intressen och behov i planeringen av området. Den kreativa klassens behov föreligger i form av ett utbrett näringsliv och god tillgänglighet mellan bostad, näringsliv och arbetstillfällen. Viktigt att betona är även Hyllies satsning på attraktiva och exklusiva bostäder i kustnära lägen samt exploatering av spektakulära byggnader (Malmö 2000 2001).

7.6 Hyllie - Samhällsteori

Den nyliberala dimensionen samhällsteori pekar på människans egna ansvar till självförverkligande. Statens ansvar är att fungera likt ett bevakande organ där individer verkar självständigt för att uppnå lycka och uppfylla sina intressen och behov (Larsson, 2014, s. 141–142).

Att skapa optimal lycka för människor med olika preferenser och behov menar den nyliberala dimensionen är en omöjlighet. I planeringen av Hyllie området går det att avläsa i Malmö stad översiktsplan (Malmö 2000) huruvida den kreativa klassens intressen tillgodoses i hög grad. Som tidigare nämnt görs satsningar på bland annat attraktiva bostäder, kontorskomplex, god kommunikation och kulturliv som skapar möjligheter för denna specifika samhällsgrupp att optimera sin lycka (Larsson, 2014, s 141–142).

Hyllie är ett område i Malmö stad som tidigare varit åkermark men som nu exploateras med bland annat handelscentrum och ett nytt kommunikationscentrum i kustnära läge. Hyllie har i avsikt att fungera likt ett centrum för god kommunikation och har en intention om att verka på den internationella arenan (Malmö 2000 2001, s.45).

Malmö stad menar även att utvecklingen av Citytunnelstationen i Hyllie kommer att resultera i en bättre anlutning för hela regionen att besöka området samt för Malmös invånare att besöka stadsdelen. Hyllie ska symbolisera ett nytt kommunikationscentrum där Citytunnel innehar goda kommunikativa förutsättningar och ansluts väl till det regionala nätet.

Kommunen menar att stadsdelen kommer att bli mer intressant för större företag och verksamheter att etablera sig i på grund av den ökade regionala förbindelsen (ett centrum på den nationella arenan). I det regionala perspektivet kan man även urskilja Hyllie och Malmö som en central handelspunkt. I anknytning till bebyggelsen och stationen ska service och handel lokaliseras för att tillgodose invånarnas behov, men även för att skapa ett regionalt handelscentrum. Kommunen lyfter utvecklingen av Hyllie som en drivkraft mot ett inflytelserikt identitetsskapande (Mer av Malmö 2019 s.18). Inte nog med att Malmö stad i stadsdelen Hyllie skapar en plats för den kreativa klassens intressen och behov, så möjliggör de även för andra samhällsgrupper och regioner att besöka platsen. Trots att möjligheterna finns för andra människor att besöka området, kvarstår frågan om hur väl dess intressen tillgodoses här och om människorna känner sig till mods i området? Malmö stad beskriver en plats som ska utgöra ett nytt regionalt handelscentrum för människor att mötas på och ta del av. Trots att det finns möjligheter för olika samhällsklasser att besöka området finns möjligtvis inte potential för dem att i samma utsträckning tillfredsställas och optimera sin lycka här. Det går att identifiera den kreativa klassens preferenser i Hyllies planering.

7.7 Hyllie - Ekonomiska ideal

Det ekonomiska idealet kritiserar statligt inflytande och påvisar istället kapitalismens betydelse för stadens ekonomiska tillväxt. Idealet förutsätter marknadsstyrning där privata aktörer ska ges ett allt större inflytande och möjliggöra för individens förmåga till självförverkligande (Larsson, 2014, s 141). Den nyliberala ideologin framför även upp innebörden av att verka på den internationella arenan och skapa fria kapitalrörelser över nationsgränser. I och med den ekonomiska globaliseringen har den nyliberala ideologin fått en internationell spridning och har blivit en allt större del av politiken världen över (Heywood, 2003).

Det går att identifiera drag av dimensionen i visionen om att visa sig attraktiv gentemot privata aktörer. För den ekonomiska tillväxten i området har Malmö erhållit ett samarbete med ett flertal privata aktörer för att utveckla en stad med kreativa- och innovativa invånare. Att attrahera den kreativa klassen och företagsamhet är ytterligare ett sätt att se samband

mellan byggnadsprojektet Hyllie och den nyliberala dimensionen, men delvis även privatiserad planering (Malmö 2000 2001, s.45).

Som tidigare nämnt finns kommunens översiktsplan som en grund och riktlinje för den fysiska planeringen i staden. Kommunen liksom de privata aktörerna som står för planeringen och utvecklingen av området har den aktuella översiktsplanen att förhålla sig till. Detta betyder att den översiktsplan som Malmö stad har beslutat om godkänner denna typ av nyliberal planering i staden. Trots att det är privata aktörer som står för delar av områdets utformning så ligger kommunens riktlinjer alltid som en grund att förhålla sig till.

Det ekonomiska idealet förespråkar också ett ökat inflytande av privata aktörer som ska generera ekonomisk tillväxt och möjliggöra för självförverkligande hos invånare, allt detta med ett minskat statligt inflytande. Detta kan vi identifiera i planeringen av stadsdelen Hyllie då privata aktörer i högre grad får ta del av utformningen av området.

Det nyliberala idealet förespråkar även fria kapitalrörelser över nationsgränser i dagens globaliserade värld. Internationell rörlighet för människor, varor, tjänster och kapital är nödvändigt för att skapa en god ekonomisk tillväxt och välbefinnande (Heywood, 2003).

Lokaliseringen av Hyllie kan förstås genom anslutningen till Kastrups flygplats, för att gynna det globala samspelet. Området är även lokaliserat i närvaro av Köpenhamn som i sin tur ansluter till Hamburg (Mer av Malmö, 2019, s.18). Malmö stad utvecklat en kommunikation som gynnar staden även på internationell nivå. Utvecklingen av Hyllie kan då ur ett nyliberalt perspektiv tänkas vara planerat liksom ett centrum för att forma en gemenskap och skapa nätverk på den internationella arenan. Här går det att identifiera hur utvecklingen av Hyllieområdet gynnar det globala samspelet genom en ökad kapitalrörelse. Det skapas då möjligheter för konkurrens och konkurrenskraft som utgör en drivkraft för ekonomisk tillväxt i staden, vilket går att identifiera utifrån Malmö stads stadsplanering och strategi (Sager 2011). I en allt mer globaliserad värld är planerarens roll förändrad i någon mån. Det handlar nu om att identifiera platser för att således skapa konkurrens och därmed ett vinstdrivande samhälle (Baeten 2012).

Inte nog med att man fysiskt möjliggör för internationella företag, aktörer och turister att besöka och etablera sig i Hyllie, framställer man också en plats som skapar intresse hos dessa

personer och företag. Stora kontorskomplex med tusentals arbetstillfällen, intressant arkitektur och miljöanpassade zoner, lämpade för kontor. Denna typ av planering tillfredsställer internationella företag och aktörer, men ligger också i den kreativa individens intresse att etablera sig och möjligtvis bosätta sig i området (Malmö stad, 2018).

8. Diskussion och slutsats

Sammantaget kan vi identifiera nyliberalistiska drag i planeringen av Västra hamnen där bland annat den kreativa klassens intressen och behov tillfredsställs, vilket också skapar en plats i staden för den specifika gruppens självförverkligande. Här planeras för attraktiva bostäder, intressant kulturliv, näringsliv, turism samt platser för utbyte av kunskap och erfarenheter. I den grad som vi kan identifiera att Malmö stad planerar för den kreativa klassen, finns en fruktan för utanförskap och segregation gentemot andra samhällsgrupper. Grupper med skilda behov och en annorlunda syn på självförverkligande och syn på lycka kan tänkas bli segregerade i och med satsningar på den kreativa klassen i kunskapsstaden.

Tecken på marknadsprinciper kan också identifieras som en nyliberal utgångspunkt i planeringen av Västra hamnen. Som exempel har Malmö stad delegerat delar av Västra hamnens stadsutveckling till privata byggherrar. Ekonomiskt idéal som är en dimension av den nyliberala ideologin pekar på statens minskade utrymme och privata aktörers större inflytande för individens bästa.

I Hyllie kan vi identifiera nyliberala tendenser utifrån de tre dimensioner som studerats i resultatet (människosyn, samhällsteori och ekonomiska ideal). I planeringen av Hyllie möjliggör man för den kreativa klassens välbefinnande genom ett utbrett näringsliv, god tillgänglighet mellan bostad, näringsliv och arbetstillfällen, utveckling av spektakulära byggnader, kontorskomplex, attraktiva bostäder samt ett utbrett kulturliv.

Planeringen av stadsdelen Hyllie möjliggör i hög grad för den kreativa klassens intressen och behov samt skapar en plats för denna samhällsklass att optimera sin lycka. Här utvecklas ett område som möjliggör för den kreativa klassens största möjliga lycka och självförverkligande.

Privata aktörer har som i projektet Västra hamnen ett inflytande i projektet Hyllie. I och med översiktsplanens styrande förmåga har Malmö stad därmed skapat utrymme för privata aktörer att vara en allt större del av planeringen. Lokaliseringen och utformningen av Hyllie möjliggör också för en internationell förbindelse som i sin tur ska möjliggöra för internationell handel, fri kapitalrörelse och ekonomiskt tillväxt.

För att avrunda denna slutsats kommer vi åter anknyta till de frågeställningar som ligger till grund för studien (Hur vill Malmö stad utforma och planera för de kommande projekten Västra hamnen och Hyllie? I vilken utsträckning kan vi identifiera nyliberalismen i ovanstående projekt utifrån ideologins dimensioner; människosyn, samhällsteori och ekonomiska ideal?)

Vi kan identifiera hur Malmö stad vill utforma och planera Västra hamnen och Hyllie till viss del utifrån ett nyliberalt perspektiv och utifrån den kreativa klassens intressen. Det finns ett flertal exempel som tydliggör kopplingen mellan nyliberal planering och planeringen av projekten i fråga. Respektive utvecklingsområde (Västra hamnen och Hyllie) har liknande idéer om hur områdena ska framställas och utformas. Här finns en idé om stadsdelar med utmärkande karaktär där bland annat spektakulära byggnader, attraktiva bostäder, stimulerande kulturliv och en plats för näringsliv och turism är en angelägenhet. Efter att vi analyserat de nyliberala dimensionerna (människosyn, samhällssyn och ekonomiska ideal) gentemot den planering som ligger till grund för Västra hamnen och Hyllie, kan vi identifiera nyliberala drag och tendenser i planeringen.

9. Vidare forskning

Vidare forskning som kan tänkas vara relevant i förhållande till vårt uppsatsämne är en studie kring de konsekvenser som den nyliberala idén kan orsaka för Malmö stad. Malmö har tidigare beskrivit stadens problematik likt ett parallellt samhälle i form av segregation, där den aktuella översiktsplanen belyser innebörden av att forma ett samhälle för alla. En vidare analys och diskussion skulle kunna behandla Malmö stads problembild och den vision som finns kring ett "samhälle för alla" i relation till den planering och utveckling som faktiskt

sker, influerat av kunskapsstaden och den kreativa klassen. Planerar och agerar Malmö stad korrekt utifrån den problematik som de står inför?

Malmö stad har tagit plats i dagens informationssamhälle där kunskap är en betydelsefull tillgång. Stadens iögonfallande arkitektur har utgjort en uppståndelse kring staden som attraherar turister och människor världen över. Icke att förglömma är Malmö stad som en mångkulturell stad med segregation, sociala klyftor och arbetslöshet som signalement och problembild. Kan stadens "nya" vision och utvecklingen till en kunskapsstad dölja denna sidan av Malmö stad?

Från att tidigare identifierat sig som en mångkulturell stad arbetar nu Malmö med att skapa och upprätthålla en identitet som kunskapsstad. Västra hamnen och Hyllie har enligt Baeten övervägande sett förbi den enorma invandringen som sker. Man har istället, som tidigare nämnt satsat på investeringar som ska konstruera dyra och spännande bostäder, vilket i sin tur utesluter diverse socioekonomiska grupper (Baeten, 2012).

Källförteckning

Litteratur

Anholt, Simon. (2010). *Places: identity, image and reputation*. Basingstoke: Palgrave Macmillan

Baeten, Guy (2012) I Tasan-Kok, T, Baeten, G (red) *Contradictions of Neoliberal Planning. cities, policies and politics*. The GeoJournal Library 102. Normalising Neoliberal Planning: The case of Malmö, Sweden

Beckman, Ludvig (2005). *Grundbok i idéanalys: det kritiska studiet av politiska texter och idéer*. Stockholm: Santérus

Bell, Daniel, *The coming of post-industrial society: a venture in social forecasting*, Heinemann, London, 1974

Boréus, Kristina (1994). *Högervåg: nyliberalismen och kampen om språket i svensk debatt 1969-1989*. Diss. Stockholm : Univ.

Boréus, Kristina & Bergström, Göran (red.) (2018). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Fjärde [omarbetade och aktualiserade] upplagan Lund: Studentlitteratur

Brenner, Neil & Theodore, Nikolas (red.) (2002). *Spaces of neoliberalism: urban restructuring in North America and Western Europe*. Malden, Mass.: Blackwell

Bryman, Alan (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Upplaga 3 Stockholm: Liber

Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2., [rev.] uppl. Malmö: Liber

- Carrillo, Francisco Javier (red.) (2006). *Knowledge cities: approaches, experiences, and perspectives*. Oxford: Butterworth-Heinemann
- Dannestam, Tove (2009). *Stadspolitik i Malmö: politikens meningsskapande och materialitet*. Lund: Statsvetenskapliga institutionen, Lunds universitet
- Denscombe, Martyn (2014). *The good research guide: for small-scale social research projects*. 5th ed. Maidenhead, England: McGraw-Hill/Open University Press
- Drucker, Peter Ferdinand (1969). *The age of discontinuity: guidelines to our changing society*. New York: Harper & Row
- Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik, Towns, Ann E. & Wängnerud, Lena (2017). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Femte upplagan Stockholm: Wolters Kluwer
- Florida, Richard L. (2002). *The rise of the creative class: and how it's transforming work, leisure, community and everyday life*. New York: Basic Books
- Florida, Richard (2006) *Den kreativa klassens framväxt*. Översättning: Anna Sörmark, Bokförlaget Daidalos AB
- Granskär, Monica & Höglund-Nielsen, Birgitta (red.) (2008). *Tillämpad kvalitativ forskning inom hälso- och sjukvård*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Gregory, Derek & Johnston, Ronald John (red.) (2009). *The dictionary of human geography*. 5th ed. Malden, MA: Wiley-Blackwell
- Harvey, David (2011). *Ojämlighetens nya geografi: texter om stadens och rummets förändringar i den globala kapitalismen*. Stockholm: Atlas
- Heide, M., Johansson, C & Simonsson, C. (2005). *Kommunikation & organisation*. Malmö: Liber AB

Heywood, Andrew, 2003. *Political Ideologies. An Introduction*. Third Edition. New York. Palgrave Macmillan. Hildén, Gunvor, 1984. *Djupgående förä*

Holgersen, S. (2014). "Urban Responses to The Economic Crisis: Confirmation of Urban Policies as Crisis Management in Malmö." *International Journal of Urban and Regional Research* 38, no. 1: 285–301.

Hylén, Jan. 1991. *Fosterlandet främst? – konservatism och liberalism inom högerpartiet 1904-1985*. Diss., Stockholms universitet. Stockholm: Norstedts Juridikförlag.

Johannessen, Asbjørn & Tufte, Per Arne (2003). *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*. 1. uppl. Malmö: Liber

Kapferer, J-N (2008). *The new strategic brand management: creating and sustaining brand equity long term*. 4:e uppl. . London: Kogan Page

Larsson, Reidar (2007). *Politiska ideologier i vår tid*. Enskede: TPB

Lisberg Jensen, Ebba & Ouis, Pernilla (red.) (2008). *Inne och ute i Malmö: studier av urbana förändringsprocesser*. Malmö: Institutionen för urbana studier, Malmö högskola : Holmbergs AB [distributör

Lundman, B., & Hällgren Graneheim, U. (2008). Kvalitativ innehållsanalys. I: M. Granskär & B. Höglund-Nielsen (Red.), *Tillämpad kvalitativ forskning inom hälso- och sjukvård* (sid. 159-172). Lund: Studentlitteratur

Magor-Blatch, L. (2011) Beyond zero tolerance: Providing a framework to promote social justice and healthy adolescent development. *The Australian Educational and Developmental Psychologist*. 28 (1), 61-74

Mukhtar-Landgren, Dalia (nmmn). *Den delade staden - Välfärd för alla i kunskapsstaden Malmö*

Möllerström, Veselinka (2011). *Malmö's omvandling: från arbetarstad till kunskapsstad : en diskursanalytisk studie av Malmö's förnyelse*. Diss. Lund : Lunds universitet, 2010

Peck, Jamie. 2005. "Struggling with the Creative Class", i International Journal of Urban and Regional Research , s. 740-770.

Sager, Tore (2011) "Neo-liberal urban planning policies: A literature survey 1990-2010" Progress in planning 2011:76 sid 147-199.

S, van Gelder (2011) " City Brand Partnerships" s.36-44. I Dinnie, K (red.) City branding (Elektronisk). Basingstoke : Palgrave Macmillan

Sernhede, Ove & Johansson, Thomas (red.) (2006). *Storstadens omvandlingar: postindustrialism, globalisering och migration : Göteborg och Malmö*. Göteborg: Daidalos

Sundberg, Daniel (2005). *Skolreformernas dilemman: en läroplansteoretisk studie av kampen om tid i den svenska obligatoriska skolan*. Diss. Växjö : Växjö universitet, 2005

Tinagli, Irene (2007). *Sweden in the creative age*. Göteborg: Kulturgeografiska institutionen, Handelshögskolan, Göteborgs universitet

Thufvesson, Ola (2006). *Fjärde staden: placemarketing Helsingborg*. Helsingborg: Närings- och Marknadsavdelningen, Helsingborgs stad.

Thörn, Håkan (2013). *Stad i rörelse: stadsomvandlingen och striderna om Haga och Christiania*. Stockholm: Atlas akademi

Tykesson, Tyke L. & Magnusson Staaf, Björn (2009). *Malmö i skimmer och skugga: stadsbyggnad & arkitektur 1945-2005*. Malmö: Architectus Verborum i samarbete med Malmö Stadsbyggnadskontor

Wahrolén, F. (2011). "Relationshantering - Den lyckade varumärkesplattformen - koppling till affärsstrategi och involverande interna processer." s. 143-146. I J.

Elektroniska källor

Göteborg stad (2017-2019) Bredd och spets, vägen till kunskapsstaden Göteborg
<https://goteborg.se/wps/wcm/connect/59b8d631-66ce-4f26-bff7-426bac70830c/Långsiktigt+planeringsunderlag+inför+kommunfullmäktiges+budget+2017-2019.pdf?MOD=AJPERES>
(hämtad 20-05-10)

Malmö stad (2001) Översiktsplan 2000
https://malmo.se/download/18.578ac132166b2bd8d608eb6/1541673104394/%C3%96P2000_inaktuell.pdf (Hämtad: 19-05-23)

Malmö stad (2008) Kunskapsstaden Malmö
<https://malmo.se/download/18.5d8108001222c393c008000104605/1491300291798/wwwkunskapsstaden.pdf> (Hämtad 20-08-02)

Malmö stad (2019) Mer av Malmö
<https://malmo.se/download/18.5d8108001222c393c008000104605/1491300291798/wwwkunskapsstaden.pdf> (Hämtad 19-05-15)

Naturvårdsverket (2008) Hållbar stadsdel i Malmö har blivit en internationell föregångare
<http://www.utslappshandel.se/Documents/publikationer/978-91-620-8340-3.pdf?pid=4025>
(Hämtad: 2020-09-02)

Stadsrevisionen (2002) Malmö stad <http://www.malmo.se/see/work/5799/Bo01.pdf> (Hämtad: 19-05-23)

Sveriges kommuner och landsting (2019). Malmö stad Öppen och inkluderande för alla
https://skl.se/download/18.5b5fec901643e92dc33cea96/1530779662076/10-exempel_Malmo_webb.pdf (Hämtad: 19-05-15)

Bilagor

Bilaga 1

Västra hamnen (Malmö stad, om västra hamnen)

<https://malmo.se/Service/Var-stad-och-var-omgivning/Stadsplanering--strategier/Utbyggnadsomraden/Vastra-Hammen-/Om-Vastra-Hammen.html>

Bilaga 2

Hyllie (Malmö stad 2019)

<https://malmo.se/Service/Var-stad-och-var-omgivning/Stadsplanering--strategier/Utbyggnadsomraden/Hyllie.html>

